СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVIII. Ч. 79. Джерзі Сити, Н. Дж., четвер, 4-го квітня 1940. No. 79. Jersey City, N. J., Thursday, April 4, 1940. VOL. XLVIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода": BErgen 4-0237, 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

„МІЖНАРОДНІЙ РОБІТНИЧИЙ ОРДЕН" ПІД ДОСЛІДОМ ВЛАСТЕЙ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Спеціяльні інвестигатори комітету Даєса, Джордж Горлей і Честер Гов, перевели ревізію в філядельфійськім відділі комуністичної партії, а також в офісах запомогового товариства „Міжнародній Робітничий Орден". Після того інші агенти згаданого комітету пустилися вслід за двома троками до Ню Джерзі і зловили їх. Троки були наладовані комуністичною літературою. Водночас агенти вручили завізвання, „супіну", кільком провідникам комуністичної партії й окружному організаторові „Міжнародного Робітничого Ордену", Френкові Гилменові. Адвокати комуністичної партії і Ордену зложили протест проти цеї ревізії, назвали її „гештапівською" та заявили, що вона нелегальна.

ЕМБАРГО ПРОТИ СОВЄТІВ ІСНУЄ.

ВАШИНГТОН. — На пресовій конференції секретар Гол заявив, що моральне ембарго проти Совєтів існує далі, не звертаючи уваги на фінсько-совєтське замирення, а також на те, що недавно совєтський амбасадор мав побачення з Голом. Американські експортери є під моральним зобовязанням не висилати до Совєтів таких продуктів, які мають якийнебудь звязок з війною.

ДЕМАСКУЮТЬ ПЕЛІЯ.

ВАШИНГТОН. — Дороті Варінг зізнавала перед комітетом Даєса і казала, що вона вже віддавна з боку певних кол слідкує за діяльністю американсько-фашистівського лідера Пелія. Вона раз мешкала при Парк евені в Ню Йорку й удавала дуже багату даму. Далі вона заманула до себе Пелія, мовляв, вона цікавиться фашистівським рухом та хотілаб йому помагати, але наперед хотілаб довідатись про цілі і методи його руху. Пелі тоді їй усе розказав і, як зізнавала пані Варінг, заявив їй, що коли все буде як слід підготоване, то він зо своїми відділами зробить наїзд на Вашингтон і захопить силою владу. Пані Варінг була представлена до комітету Даєса нюйорським конґресменом Дикстейном. Дикстейн домагався дальших енерґійних дослідів над діяльністю фашистів.

„ДЕЙЛІ ВОРКЕР" ЯК ЧУЖА АГЕНТУРА.

ВАШИНГТОН. — Нюйорський комуністичний часопис „Дейлі Воркер", якому було доказано звязки з певними орґанізаціями в Москві, остаточно записався в департаменті стейту як „чужа агентура".

ВИСЛІДИ ПЕРШИХ ПРАВИБОРІВ.

МИЛВОКІ. — Правибори в стейті Висконсин показали, що з боку Демократичної Партії найбільше голосів на поновну президентську кандидатуру дістав Рузвелт. За ним ішов Ґарнер, який дістав половину тих голосів, що Рузвелт. З боку Републиканської Партії дістав більшість Томас Дюї. За ним ішов Венденберг.

ЗАГРОЗА СТРАЙКУ МИНУЛА.

НЮ ЙОРК. — В часі конференції між Джаном Люїсом, що заступав транзитових робітників, і посадником Ля Ґвардією прийшло до вирівняння ріжниць і тим страйк робітників нюйорських підземних залізниць відвернено. Обі сторони заявили, що причин до страйку нема, а леґальні непорозуміння будуть вирівняні в суді.

ЗАКУПНО ПАПІРОСОК В ІНШІМ СТЕЙТІ.

НЮ ЙОРК. — Апеляційний суд уневажнив рішення міського суду, на основі якого засуджено пані Рут Ендерсон на кару $25, або 10 днів тюрми, за те, що вона купила 160 пачок папіросок у стейті Ню Джерзі і хотіла їх перевести до Ню Йорку, де, як відомо внаслідок податку папіроски значно дорожчі. Власті не зловили згаданої жінки на тім, що вона ті папіроски перепродувала. А коли вона купила це для власного вжитку, то мала повне право так робити, рішив апеляційний суд.

ЦЕНЗУС ВІДБУВАЄТЬСЯ ГЛАДКО.

НЮ ЙОРК. — Перший день цензусу відбувся задовільно. Ні звідки не було скарг, що люди може не хочуть відповідати на запити цензусових урядників, або поводяться з ними нечемно. Навпаки, всюди слідна чемність і гостинність з боку широкого населення.

СТАНОВИЩЕ МАЙРОНА ТЕЙЛОРА.

НЮ ЙОРК. — Д-р Джордж Ботрик, голова ради сфедерованих протестанських церков, заявив, що президент написав до нього лист, у якім запевняє його, що Майрон Тейлор, якого президент післав до Ватикану в цілі кооперації над европейським замиренням, не є офіційним представником Америки, та його висилка ще не означає початку навязання дипльоматичних зносин з Ватиканом.

СТАРИЙ БІГЕЛЬОВ МАЄ СВОЇ ПЕРЕКОНАННЯ.

НЮ ЙОРК. — До Ню Йорку вернувся з подорожи до Европи 85-літній американський фінансіст Бігельов, який є відомий з того, що кожного року відвідує бувшого німецького кайзера Вільгельма і є його тісним приятелем. Тепер він також їздив до Европи, але з кайзером не бачився, бо, як казав, „президент Рузвелт не дав йому пашпорту до Голяндії". Зате Бігельов був у Німеччині і про Німеччину говорив багато гарних речей. Він казав, що Гітлер знаменитий диктатор і лідер та що ціла Німеччина його піддержує. Він далі казав, що Німеччина цілком певно виграє, бо Франція й Анґлія, в яких є віджиті демократії, не мають сили. Він говорив також про Рузвелта і казав, що хоч не не погоджується з його політикою, то цінить його за його щирість. Про Рузвелта казав, що це теж диктатор. „Та що робити, такий світ", заключив Бігельов.

ВЧАТЬ ЖИДІВ ДЕРЖАТИСЯ СВОЄЇ РЕЛІҐІЇ.

НЮ ЙОРК. — На зібранні жидівських рабінів і релігійних провідників, у числі 400, промовці закликали жидів, щоб держалися своєї віри, бо це є одиноке, що скріпить їх з верху і з середини до боротьби з ворогами. В своїй привітній телеграмі губернатор Лімен приблизно висказував те саме, та додав, що релігія є тотожна з демократією. Без першої нема другої.

ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА В АЛБЕРТІ

Двадцять миль на захід від Медисин Гет, Альта, прийшло до колізії між особовим спіярським поїздом і помічною льокомотивою. Через колізію вискочили з шин обі льокомотиви і два експресові вагони пасажирського поїзду. Пасажирські вагони остались на шинах. Одну секунду перед колізією кондуктор і паляч на помічній льокомотиві успіли з льокомотиви щасливо вискочити. Оба вони легко ранені. При колізії були поранені 11 осіб, а саме 5 пасажирів і 6 осіб із залізничої служби.

ЧОЛОВІК ПРОБИВ ЖІНКУ НА ПРИЧАЛІ

Між людьми, що дожидали на причалі в Гобокен, Ню Джерзі, пасажирів, що приїхали грецьким кораблем „Неа Геляс", був 60-літній кравець Кафарелі з Вудсайду, в дільниці Квінс. Він дожидав своєї 48-літньої жінки Лени. Як вона вийшла з корабля, Кафарелі кинувся з ножем на неї і виходячого в її товаристві 52-літнього власника ресторану Александроса Карандіноса. Жінку пробив ножем так небезпечно, що її треба було негайно забрати до шпиталю. Самого Кафарелія й Карандіноса забрано на поліцію, де Кафарелі заявив, що його жінка виїхала шість місяців тому до Міляна, в Італії, на відвідини родини. Одначе на ділі, як він дізнався, вона не поїхала до Італії, а поїхала з Карандіносом до Греції. Він додав, що нюйорська адреса, подана на її пашпорті, це адреса Карандіноса.

НА СУДІ ЗА ВБИВСТВО СВОЄЇ ДИТИНИ

У повітовім суді в Брукліні відбулася розправа проти 27-літньої дівчини Камелії Качко, обвинуваченої за втоплення власної 9-денної дитини. Обвинувачена заявила у власній обороні, що вона стрінула батька дитини підчас подорожи з Південної Америки на кораблі. Він обіцяв був з нею женитися, але десь пропав без вісти. Вона говорила далі, що дитина вродилася калікою, на ноги та що вона була переконана, що дитина буде нещаслива. Присяжні судді, між котрими була одна жінка, звільнили її від вини.

ДОПОМОГА ЗВІРЯТАМ

Американський Союз для Запобігання Жорстокости Супроти Звірят, що має осідок у Ню Йорку, каже в своїм звіті за 1939 рік, що в своїх схоронищах для звірят у 5 дільницях Ню Йорку він давав у тому році схоронище 295,020 малим звірятам, а в своїх клініках дав допомогу за рік 23,567 звірятам. У 80 процентах випадків власники не могли заплатити коштів лікарської помочи. Уніформовані урядники товариства розслідили 11,697 закидів жорстокости супроти звірят та відвідували правильно місце, де держать звірят. Союз дістав у році 166,063 просьб забрати небажані звірята.

Товариство займається теж навчанням дітей про відношення людини до звірят. Такі лекції дано в минулому році коло 60,000 дітям. Товариство видало в тому році 505 тисяч 542 доляри й мало 10,386 долярів більше видатків, ніж приходів.

СУД БЕЗ ДІЛА

Коли судові в Гекенсеку, Ню Джерзі, прийшлося приступати до льосування присяжних суддів для розгляду карних справ, державний прокуратор повідомив суд, що він не має ні одної справи до розгляду. Прийшлося судові відправити додому всіх покликаних до присяжного обовязку.

Була це перша того роду подія в історії повіту.

ПОЧТОВИЙ ЗНАЧОК У ПАМЯТЬ МУРИНА

Почтовий уряд почав уже продавати нові 10-центові почтові значки з портретом Букера Вашинґтона, відомого муринського виховника. В ріжних містах з нагоди першого продажу цих значків мурини влаштовують церемоніяльні свята.

ГАРНИЙ РІЙ

Д-р В. Гом з Вичити, в стейті Канзас, має в стіні свого гаражу рій бджіл. Недавно тому бджоли вибралися й лікар відкрив стіну. Каже, що вибрав з вощини сто фунтів меду.

ДАЛІ В ПОВІТРІ.

ПАРИЖ. — На західньому фронті нема спокою. Є вже поважніші сутички, але головно в повітрі, між летунами.

ПЯТА З ЧЕРГИ ЕКСПЛЬОЗІЯ.

ЛОНДОН. — Від часу, як зачалася нова світова війна, занотовано в Анґлії пятий вибух у фабриках амуниції. Останній вибух був у фабриці в Шотляндії. Згинули при тому 3 особи, а пять осіб були ранені.

КАЖУТЬ, ЩО ПРАВДИВІ.

БЕРЛІН. — Кореспондент часопису „Ди Ню Йорк Таймс" подає, що німецький уряд показував кореспондентам маси документів, забраних з архівів польського міністерства заграничних справ. Ті документи, що їх оглядали кореспонденти, є того роду, що нема ніякого сумніву щодо їх автентичности.

ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТ.
Підсекретар Стейту, Сомнер Велес, при нагоді приїзду з Европи дався відфотографувати, але не сказав ні словом про те, що він дізнався.

ЛИТВА НЕ ВІДДАСТЬ ПОЛЬЩІ ВИЛЬНА

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Литовський уряд відповів Лізі Націй на протест польського уряду з 24. жовтня м. р. у справі Вильна й округи, які дістались Литві по розвалі Польщі й занятті тої землі совєтськими військами. Отже Литва не признає ніякої слушности польському протестові. Пригадує, що це Польща нарушила в 1920 р. мировий договір і при помочі нападу і насильства загарбала Вильно з округою, які були признані Литві. Далі литовський уряд підкреслює, що, забравши назад Вильно і виленську землю, Литва забрала те, що до неї належало від непамятних часів, а чого вона ніколи Польщі не відпускала. Політичні знавці, що є в Лізі Націй, є тої думки, що право є за Литвою і ледви чи Польща може це змінити законним способом. Литовську відповідь вважають ударом не тільки в Польщу, але в аліянтів, що хочуть відбудовувати Польщу в старих границях.

НІМЦІ ХОЧУТЬ ВИМОРДУВАТИ ПОЛЯКІВ, КАЖЕ ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД.

ПАРИЖ. — Польський уряд видав нову книжку про „німецькі звірства". Має вона 109 сторінок і є так якби вступом до більшої книжки, що буде зватись „Чорною Книгою". В тій книжці, що її видано, як і в тій, що буде видана, буде доказано, що німці „свідомо" і з розмислом „вимордовують" увесь польський нарід. Тепер доказують, що населення Польщі зменшилось на 4,000,000 мешканців. З того, каже польський уряд, яких два і пів міліона людей уже згинули внаслідок „німецьких звірств".

ТРЕБА ПОКАРАТИ, АЛЕ ДОПЕРВА В ПОЛЬЩІ.

ПАРИЖ. — Польський новий уряд і Рада Народова далі ще радять, як то покарати тих, що були при кермі давньої Польщі й довели державу до упадку. У тій справі забирав голос між іншими і польський міністер заграничних справ, А. Залескі. Він заявив, що покищо не може бути мови про покарання. Це станеться доперва тоді, коли буде можна справу вини за цю траґедію Польщі розглянути в самій Польщі перед польським трибуналом. А це буде доперва по повороті до Польщі. Тоді і будуть карати винних.

ФОРТИФІКУЮТЬ СОВЄТСЬКО-НІМЕЦЬКУ ГРАНИЦЮ.

БУКАРЕШТ. — Прибулі з Західньої України стверджують, що Совєти взялися до фортифікування границі, яка відділює Західню Україну, що під Совєтами, від тих земель, що належали перше до Польщі, а тепер є під німецькою окупацією. Створено нову „пограничну смугу", з якої виселюють цивільне населення. Видістатися з забраних Совєтами західньо-українських земель тепер майже неможливо.

ЗЛІКВІДУВАЛИ ПОСОЛЬСТВА І КОНСУЛЯТИ.

БЕРЛІН. — На цілій території давньої польської держави, що є тепер під німецькою окупацією, нема вже ні одного чужинецького посольства чи консуляту.

ЕКОНОМІЧНА ОФЕНЗИВА АЛІЯНТІВ.

ЛОНДОН. — Аліянти вже виробили широкий плян нової економічної війни з Німеччиною. Він опертий в першу чергу на ріжних торговельних договорах з невтральними краями. Аліянти позакуплювали в невтральних державах усі ті товари, які вони моглиб їх вивезти до Німеччини, а яких та остання потребує для дальшого ведення війни. Иде тут про товщі, а далі про залізо, мідь, цину та інші матеріяли, потрібні для воєнного промислу. Ось таким чином аліянти затягнули сіть на такі держави як Норвеґія, Швеція, Данія, Ісляндія, Бельгія, Швайцарія, Греція, Югославія, Туреччина, Румунія.

ШКІЛЬНІ ДІТИ НА ФАРМИ.

БУКАРЕШТ. — Румунія не хоче зменшувати своєї армії, що тепер виносить 1,600,000 жовнірів. Але щоб не пошкодити тим хліборобству, вона вишле на фарми 4 міліони учеників для допомоги в пільних роботах. Учні перебуватимуть на селах коло двох тижнів. Чи це що поможе, поки що не знати. Але може задоволить хвилево Німеччину, що домагається зменшення армії й висилки жовнірів на села до робіт у полі.

ХВАЛЯТЬ ЧЕЙМБЕРЛИНА.

ЛОНДОН. — Пишуть, що британський премієр здобуває чим далі тим більшу популярність, бо не зважаючи на свій старий вік, він виявляє справжню британську прикмету: витревалість. А це у війні дуже потрібне. Як і та рішучість, з якою він береться тепер вести дальшу війну.

ВІДПЛАТЯТЬСЯ!

БЕРЛІН. — Німецька преса заповідає, що як тільки аліянти візьмуться за гострійший спосіб ведення боротьби, то Німеччина піде тим самим шляхом і відплатиться гостротою зо свого боку.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед новою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA". P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ВІДГУКИ ПОЧЕРЕЗ ОКЕАН

В цілій Америці тепер видно преріжні відгуки европейських подій. Саме тепер Америка переходить під тим оглядом через один з найбільше потрясаючих епізодів під впливом відомих ревеляцій німецького уряду щодо документів, які, як каже цей уряд, відкрито в Варшаві в канцеляріях польського міністерства заграничних справ, а які, як каже німецький уряд, мають доказувати, що американський уряд поза плечима свого народу й проти виразних постанов закону займався через своїх акредитованих представників по чужих краях провоєнною пропаґандою.

Як покінчиться ця афера, що вона відкриє, які наслідки вона буде мати на перебіг подій в Европі й в Америці, побачимо в майбутньому. Тепер уже можемо оглядати замітні відгуки іншої европейської афери, відомої гітлерівсько-сталінської угоди. Знаходимо цей відгук між іншим у робітничих юніях. Наприклад, у юнії дамських кравців, так званій Інтернаціональній Юнії Робітників Жіночого Одіння, що є одною з найбільших юній в Америці. Її президент, Давид Дубинський, признає, що велика більшість членів цеї орґанізації ніколи не мала ніякої специяльної любови для проповідників сталінізму, але за останніх кілька років члени держалися супроти комуністів становища терпимости, бо комуністи грали перед ними на нуту „злученого фронту" й парадували з вивісками „конструктивного юніонізму".

Зате в цьому році на 200 делеґатів останньої конвенції цеї орґанізації, на 232 платних урядників нюйорської орґанізації й 715 членів місцевих виконних урядів, комуністи вибрали всього лише двох конвенційних делеґатів, двох платних урядовців і чотирьох членів відділових виконних урядів. Є це без сумніву повний розгром комуністичних сил. Вислід такий сензаційний, що його причину хотів би знати всякий. Отже Дубинський, президент орґанізації, приписує його здемаскованню комунізму, котрого доконав Сталін своєю спілкою з Гітлером та своїм наїздом на демократичну Фінляндію.

Відкликуючися на цей факт, американські ґазети підчеркують його значіння як свідоцтва для демократичних настроїв по робітничих юніях. Від якогось часу під впливом відомих подій по юніях багато людей сумнівалися, чи американські юнії є справді демократичні в своїх настроях і тенденціях. Вони, щоправда, говорили про демократію, але цею балачкою часто заслонювали зовсім недемократичні посунення російської диктатури. Нащастя, розвій історичних подій вияснив справу, показавши, що демократичні балачки диктаторів це лиш один з безоглядних засобів для удержання диктатури проти волі мас, опанованих диктатурою. Під впливом цинічного скинення маски комуністичними головачами юністи в Америці побачили зовсім ясно, що їм з комуністами не по дорозі.

ЗАВДАННЯ УКРАЇНЦІВ У ВІЙНІ

На повище важне й цікаве питання намагається дати відповідь Д. А. в паризькім **„Українськім Слові"** з 10 березня б. р. Стаття підпала у деякій важній частині французькій цензурі, мабуть там, де говориться про давню Польщу і Чехословаччину, як тих новотворів, які зродив версайський мир і на яких Франція опирала вдержання повоєнної европейської рівноваги. Стаття стверджує на вступі, що „система політичної орґанізації Европи, уложена після великої війни 1914—1918 р., не витримала проби життя", а одною з жертв цеї системи були українці. Ось тому „мимоволі український нарід і його національна справа зробились одним із розкладових чинників повоєнної системи".

Сталося це, бо:

„Велику, культурну, багату европейську націю, що начисляє 45 міліонів душ, зужито як погній для інших, зокрема, малих народів. Поділена поміж чужі держави, розкавалкована на чотири частини Україна, замісць стати позитивним, будуючим чинником европейського життя, зробилась у лиці т. зв. національних меншин, ванозою в тілі кількох народів. Головну її частину виключено з европейської цілости й полишено в руках збольшевиченої Москви, що використовувала її матеріяльні засоби на руйнування т. зв. капіталістичного світу".

Далі стверджується, що „загроза европейському ладові від Москви дотикає нас, українців, найближче". І тому, коли „прийде час укладати нову політичну орґанізацію Европи, ми повинні прислужитись нашим гірким досвідом". Автор статті припускає, що „творці нової Европи" не повторять давніх помилок, а тим самим не ставитимуть перешкод визволенню українського народу. Припускає це тому, що до голосу „приходять нові державні мужі", які розуміють причини невдач давньої европейської політики, які будували нові держави з „клаптиків ріжнонаціональних територій" коштом українського народу і української державности.

А далі читаємо в статті таке:

„По цих невдачах повинно прийти до зміни відношення до української справи. Адже в усіх трьох випадках наша проблема займала не останне місце. Це тим більше, що союз із Московщиною для західніх держав є не до подумання на досить довгий час. В таких умовинах сама собою повстає ідея української національної держави, як чільного складника східньо-европейського бльоку, який творить переходову область між Европою й Азією, і служить мостом між двома світами, мостом з добре обсадженими приступами.

„Нашим завданням у поточну хвилину є розчистити терен до майбутньої української держави. Треба в практичній стислій формі достарчити керівним колам західніх народів матеріялу. Треба звести певного роду білянс нашого національного існування за останніх двацять років та предложити його будівничим нової Европи. Треба домагатися, щоб давні й нові окупанти українських земель відкликали свої неслушні претенсії на українські території.

„Треба вкінці, не дивлячись на дотеперішні неуспіхи, далі **змагати до утворення нашої військової сили,** потрібної для будови й оборони нашої держави. Хай здвигнути бодай її зародок шляхом співпраці на полі бою з іншими народами. Як би не мала була наша участь у загальній воєнній акції, не треба легковажити її політичного змісту. Щоб його оцінити, досить пригадати відродження Італії. Малі військові відділи королівства Піємонту, вислані під Севастопіль підчас Кримської війни, уможливили. Кавурові засісти до стола на міжнародній конференції й поставити в цілості проблему Італії. Це було початком великої акції, що через французько-австрійську війну допровадила до відбудови Італії.

„Щоб українцям вдалося перевести в життя згадані справи, повинен створитися тут на чужині **репрезентаційний орґан,** який був би, єдиний, уповноважений говорити з державами антанти. Булоб катастрофально, колиб цеї потреби не зрозуміли якісь ґрупи й намагалися полагоджувати вичислені й подібні справи на власну руку. Можна бути певним, що великі західні потуги не будуть поважно анґажуватись із окремими ґуртами еміґрації. А вже булоб злочином, колиб ріжні ґрупи розпочали гризню перед лицем чужинців. Тим би не лише показали нездарність української еміґрації, але це відібралоб довіря до тих, які терплять у краю і які більш управнені промовляти в імени України. **В критичну для нації хвилину національна свідомість повинна взяти гору над ґруповими й особистими амбіціями.** Велика праця вимагає від нас бути на висоті нашого спільного завдання".

ЕКОНОМІЧНА ВІЙНА

Колись, як вояки сіклись у війні шаблями, а годувались поживою тих країв, у яких у дану хвилю перебували, економіка не відґравала такої ролі у веденні війни, як сьогодня. Нині воєнні машини дуже складні. Це вони рішають у війні. А вибудувати тисячі воєнних кораблів, літаків, повзів, ріжних скорострілів і гармат, до того відповідну скількість складних мін, бомб, стрілен — вимагає величезної скількости найріжнороднішого матеріялу, металів і, зрозуміло, відповідних фабрик. Колись великі армії мали стільки всіх опанцирених вояків, скільки нині мають літаків, повзів, не згадуючи вже про іншу зброю. Колись вояк таскав свій панцир сам, евентуально при помочі вючних звірят. І вояк і звірята свою погонову енерґію черпали з того харчу, який зїдали. Нині, крім міліонів вояків, треба міліонів тон бензини і всяких олїів, щоби порушувати ці складні воєнні машини. Що варт повз, коли нема в ньому ґазоліни? Що варт бомбовик, коли не може піднятись угору? Всі ці машини без погонової сили не здатні до нічого.

Тому саме ця війна є в першій мірі економічного характеру. Кожна воююча нація старається не лише як слід розбудувати свій промисл, вишколити відповідне число інжинірів, техніків, фахових робітників, але також засобитися сировцями, ріжними металями, мінералами, нафтою і ґазоліною та харчами. Тому теперішня війна в Европі покищо обмежується до повільного економічного душення, з винятками тої війни, що розіґралась на польській та фінській території. Комбатанти стараються собі взаємно перешкоджувати в доставі сирівців, а також стараються відтяти раз на все своїх противників від тих країв і тих джерел, що моглиб доставляти ті сирівці. Німці разураз затоплюють анґлійські, французькі, а також невтральні кораблі, які доставляють Анґлії і Франції продукти, потрібні до ведення війни; те саме роблять анґлійці і французи німцям.

Скандинавські краї.

Тепер Німеччина має такі джерела сирівців: Швеція доставляє Німеччині залізну руду, дуже доброї якости. Ця руда вандрує до Німеччини через Норвеґію до пристаней на Північнім морі, а звідти, держачись тісно коло норвезьких берегів, в нутрі тримилевої невтральної смуги, вони посуваються далі в напрямку Данії, а звідти до німецьких пристаней. Другий шлях веде через Балтійське море, до німецьких пристаней. Перший шлях був дотепер для німців досить вигідний. Але Анґлія порішила цей шлях перетяти і післала свої субмарини, які навіть ламають невтральність чужих вод, щоб затопляти німецькі кораблі, наладовані залізною рудою. Анґлійські субмарини затопили пару тижнів тому два великі німецькі торговельні кораблі з рудою. З того приводу були гострі протести з боку Берліну і Норвеґії, але Анґлія станула на становищі, що коли невтральні краї самі не всилі зберігати своєї невтральности і позволяють німецьким кораблям держатися тісно своїх невтральних берегів, то інші мусять їм „помогти" ту невтральність зберігати.

Наддунайські держави і Балкан.

Головним джерелом сирівців є для Німеччини також наддунайські держави — окупована Чехія і Словаччина, Мадярщина, Румунія, Болгарія, Югославія. Звідти німці дістають у першу чергу нафту, а також харчеві продукти. Під натиском німці вимусили від Румунії обіцянку одержати міліон тон нафти на рік. Цю нафту вони перевозять залізничими шляхами; також почали з весною перевозити Дунаєм. Минулого тижня вони дістали першу того роду посилку у висоті десятьох тисяч тон.

В Румунії нафтові компанії знаходяться головно в руках анґлійсько-французьких фірм. Ті фірми стараються так маневрувати, щоб нафта, яка фактично є власністю анґлійців і французів, не доходила до рук німців. Але уряд тут говорить своє останнє слово і під чужим натиском сам натискає на фірми та заставляє їх робити те, чого вимагають інтереси Румунії. Кажуть знавці, що на випадок війни і захоплення Румунії німцями ці приватні фірми знищилиб копальні нафти до тої міри, що німцям довший час не вдалосяб щонебудь видобути з них.

Останніми часами аліянти пустились на ще один спосіб: вони почали викуповувати всі харчеві й інші продукти від балканських країв, щоб у той спосіб нічого не залишити німецьким покупцям. Справді німці і тут стараються робити натиск на балканські і придунайські краї, але з огляду на те, що аліянти платять готівкою, а німці видобувають від інших продукти в заміну за свої фабричні продукти, згадані краї воліли би продавати аліянтам. Німецький натиск працює лише до певної міри. Він має для аліянтів ту добру сторону, що викликує в названих краях озлоблення супроти Німеччини.

Совети.

Великим резервуаром сирівців являється для німців Росія, зглядно Совети. Хоч Совети тепер не можуть давати німцям багато сирівців, то німці надіються, що впродовж року їм удасться зорґанізувати як слід економічне господарство Совєтів і витиснути з них усе, що вдасться. Їм іде головно про нафту, яка йде з Баку, Підкавказзя, ну, і з Борислава, що є тепер під совєтською окупацією; також про українську залізну руду, зокрема про манґан; також про харчі, шкіри, волокно і т. п.

Знавці кажуть, що Совети не будуть могти доставляти тих речей німцям ще й тому, що цілком здезорґанізована совєтська залізнича сітка. Але німці над тим уже промишляють і не лише післали до Советів своїх фахівців, але викінчують канал Буг—Припять, що сполучає, через Дніпро, Чорне море з Балтійським. Крім того нафту німці задумують транспортувати з Підкавказзя через Чорне море до гирла Дунаю, а звідти горі Дунаєм до Відня і Німеччини.

Аліянтам важко спинити доплив сирівців на тих територіях. Вони справді держать велику армію на Близькому Сході під кермою ґенерала Вейґана, але насильна зупинка відпливу тих сирівців рівнялась б виповідженням війни Советам. Тому аліянти покищо не рішаються на цей крок, а ждуть, щоби побачити, чи справді вдасться німцям як слід поставити економічне життя Советів і витискати з нього таку скількість сирівців, задля якої варт виповідати Советам війну.

Інші невтральні краї.

До інших невтральних країв, через які можна би перевозити сирівці до Німеччини, є Данія, Голяндія, Бельґія (головно дві перші), а також Італія і Швайцарія. Супроти них усіх аліянти приноровили дуже гострі міри і добре слідкують, чи вони не імпортують до себе більше якихось воєнних продуктів, ніж це вимагає їх економічний орґанізм. Аліянти мають дуже добрий виказ, скільки і чого котра держава потребує, а також пильно слідкують за тим, скільки і чого дана держава імпортує. Як тільки котрась держава чогось імпортує до себе забагато, скажім нафти, залізної руди, ґуми, бавовни, міди і т. п., анґлійська контрабандна контроля це зараз конфіскує і забирає до себе.

Затіснення контрабанди.

Аліянтські кола кажуть, що в найближчих часах прийде до затіснення контрабандної контролі і на тім потерплять усі невтральні краї, включаючи Америку. Бо Америка, хоч симпатизує з аліянтами, то старається якнайбільше своїх продуктів продати за границею. Супроти того вона продає чималу скількість нафти, міди, сталі й інших металів та мінералів Советам, які перевозять ті речі через Тихий океан до Владивостоку і звідти залізницею перевозять це далі та перепродують Німеччині. Аліянти рішили це припинити і на Далекому Сході створити сильні відділи воєнних кораблів, які припинюють совєтські кораблі і конфіскують їх ладунки.

Аліянти рішили загострити також контролю довкола берегів Скандинавії і на Середземнім морі. Тоді вони пічнуть вираховувати, скільки літ їм треба чекати, щоб виморити Німеччину.

Знавці кажуть (а такі є головно у Франції), що таки треба поволі провокувати Німеччину до акції. Бо, беручи під увагу повільність теперішньої війни, мало воєнного матеріялу, зокрема ґазоліни, зуживає Німеччина. Фактично вона тепер не лише не вичерпується з тих основних сирівців, але заощаджує і накопичує їх. Бо в приватній торговлі ґазоліна в Німеччині майже недоступна. Приватна комунікація автами майже перервана. Ту ґазоліну заощаджує Німеччина. А взявши під увагу її власні копальні нафти, а понадусе її фабрики нафти, які виробляють ґазоліну першої якости з вугля, можна припускати, що при теперішнім темпі війни Німеччина може видержати дуже довго.

Микола Голубець.

ЖОВТІ ВОДИ

Історичний роман.

(13)

Оті Цінцінати й Темістоклі, що їх пан Станислав Кричевський побачив проти себе, не схотили йому від тоді з голови, а їхня доля незавидна й крівава раз на все сколихнула спокоєм його лицарського серця.

Та ті, що переможеним козакам пакти диткували й на Масловому Ставі їм ординацію приписували, думали інакше. Не маючи сили винищити козацтво з корінем, стиснули його кількатисячним реєстром, а самоуправу козацьку скасувавши, понаставляли їм полковників з шляхти родовитої та не так у справах лицарських, як у своєвіллі і тяжких зловживаннях досвідченої. Таким то в тяжких „інюріях" і злочинних „ґравамінах" досвідченим, був і чигиринський полковник пан Закшевський. Довго він знущався безкарно над козаками, довго насміхався з козацьких скарг і суплік слізних, що їх вони то до гетьмана коронного до до короля даремне повертали. Та як з королівської канцелярії вилетіли перші гасла до святої війни з Туреччиною, коли то гетьман Конецпольський запалився королівськими плянами, прийшла біда на панів Закшевських. Годіж було мучити повсякчас козаків, що без них даремне було й мріяти про похід на бісурменів.

Тажкі були злочинства пана Закшевського і якби не давніші його заслуги для Речі Посполитої, справа з козацькими жалобами булаб йому не впеклася одною тільки ціною: чигиринського полковництва. Та Бог і ласка Річипосполитої милували пана Закшевського й він відійшов спокійно з Чигирина. Спадщину по ньому перебрав пан Станислав Кричевський.

Нове життя почалося в чигиринському полку. Пан Станислав, хоч і римської віри шляхтич, частіше всього слухав голосу свого серця, що в ньому, як не як, плила українська кров. Тому то, як прийшло до татарської потреби під Охматовом, то чигиринський полк вилетів до бою мов на весілля, застелив степ татарським трупом, гетьманові слави, а свому полковникові заслуги причинив.

З суботівським „Цінцінатом" Хмельницьким, задружив п. Станислав від першої зустрічи. Хоробрий, освічений і Речі Посполитій щиро відданий чигиринський сотник. зробився оком у голові самого коронного гетьмана від хвилини, коли протитурецька кампанія була постановлена. Але й без того бачив Кричевський у Хмельницькому одного з тих, що їх, Темістоклеві в хоробрости рівних, скоріше чи пірніше доведеться відтягти від плуга до влади.

Колиж підчас одної протитатарської виправи, якийсь шляхтич заїхав Хмельницького ззаду й рубонув його невдачно в тімя, Кричевський зрозумів, що його „Темістокль", впоряд з шанобою й прихильністю в гетьмана має серед місцевої шляхти запеклих ворогів. Мав їх доволі й сам пан Станислав і це ще більше зблизило й поріднило обох.

Про те, по що їздила й що привезла від короля козацька старшина в 1646 р. Кричевський відав добре. Може й краще, як сам гетьман коронний. Неодин вечір до пізньої ночи просидів він з „кумом" у двох, неодно ого палке слово запало пану полковникові, глибоко в душу.

Щиро радів вісткою про те, що король спочуває козакам і рад би їм повернути видерті вольності, та разом з Хмельницьким відґрожувався панам-короленятам, що козаччині до горла дірвавшися, не дають Речі Посполитій від диких піль козацькими грудьми заслонитися. За татарвою бистрим оком слідкуючи, не міг не бачити й того, як козацькі випищики, по Низу розбрившися, з татарами накладають, пакти з ними чинять та за Кумейки пімстою дишуть.

Тимто й ждав - дожидався пан полковник чигиринський того моменту, коли вже раз прийде пароль з Варшави рушити до бою з бісурменами, з своїми козаками, лицарями очайдушними, з своїм „кумом" Хмельницьким, по Дунай границі Речи Посполитої поширити, а покритій воєнною ґльорією козаччині належне їй місце добути, старі вольності вернути та нові права й привілеї шаблями виписати.

Бо не моглож так бути до віку, щоб ті, що могли бути синами Речи Посполитої, один тільки гіркий хліб її пасинків поживали.

Та сталося, що скоріше заки наспів з Варшави пароль до походу, зійшов з цього світу коронний ґетьман Конецпольський — однодумець короля й запорозького лицарства прихильник.

(Дальше буде).

З ДНЯ

„ГЕРАКЛІВСЬКИЙ ПОМІЧНИК".

В тижневику „Бизнес Вік" з 23 березня ц. р. є таке оголошення:

„Геракліввський помічник хоче працювати для вас. За 25 центів на годину він дає вам більше невтомних жилавих мязів, ніж ви мали колинебудь передтим у своїй фабриці. Могутній, до ріжних робіт здатний помічник, який підносить речі і йде з ними в кожне місце і то без проволоки. В кожне місце і в кожній роботі він є 24 години на праці денно, кожного дня. Він підносить тону тягару й іде з ним скоріше, ніж чоловік ходить; а двигає він той тягар до 14 стіп висоти. Він прискорить працю у вашій фабриці і виконуватиме сам найтяжчі роботи".

Далі подана ціна того „геракліввського помічника" і його фотографія. Це машина, на взір журавля; а коштує вона всього тисячу долярів. Того роду оголошень у тім самім тижневику є більше.

МАШИНА ВИПИРАЄ ЧОЛОВІКА.

Каже дехто, що машина не випирає чоловіка з праці, а навпаки, побільшує працю, бо вона робить даний продукт дешевим, збільшує круг покупців і з черги домагається більше людей для своєї обслуги, щоб масове запотребування задоволити.

В деяких випадках воно дійсно так. Але не всюди. Ось візьмім, як приклад, це оголошення, „Геракліввський послугач", яким можна ладувати і виладовувати ріжні пачки, дошки, цеглу і т. п., усуне чимало людей з праці. Але чи на іншім кінці він деребудь їх добавить? — Ні. Через зменшення цін на ладування, чи виладування, пакунків ми не збільшимо попиту на ту працю настільки, щоб треба було нових робітників до ладування. Машина таки візьме верх над чоловіком. Останній знайдеться в 10-міліоновій армії безробітних.

ВІДГОМІН У КОНҐРЕСІ.

Про справу боротьби чоловіка з машиною говориться чимало в американськім конгресі. В час останньої сесії конгресмен Джан Кофі відчитав статтю Бенджеміна Марша, яка зачинається: „Секретар хліборобства Волес в грудні минулого року сказав: Коли б ми вповні використали механічну силу в продукції наших хліборобських артикулів, то пять міліонів людей на фармах були б злишні; а в продукції міських продуктів 20 міліонів людей стали б злишніми. Так як нині стоять справи, сім міліонів працівників серед 25 міліонів людей працюють лише 10 до 15 відсотків того часу, який вони могли б випрацьовувати. Більшість тих людей хотіли би більше працювати і коли б їм дано нагоду, вони випрацювали б по кілька разів більше, ніж тепер".

Марш наводить такі причини безробіття: „Приватні власники фабрик і ті, що мають фонди для будови фабрик, також власники приватних банків, копалень, транспорту і розповсюднюючих підприємств не хочуть затрудняти їх, хіба що на власних умовах, із застереженням зиску".

ЗАЧАРОВАНЕ КОЛО.

Тут починається зачароване коло. Бо власники фабрик і капіталів кажуть, що вони радо затруднювали б робітників, радо будували б нові фабрики і нові варстати праці, якби обставини були такі, що можна було б щось на тім заробити. Вони кажуть, що в приватнім підприємстві мусить бути зарібок. А коли зарібку нема, то значить є страта. Зарібку треба на те, щоб відновлювати вкладовий капітал, а також щоби призбирати резерви для критичних хвилин. Без тих резерв фабрика при першій бизнесовій невдачі банкротує.

Та найголовнішою причиною, чому конче треба дати змогу капіталові робити зиски, є це, що, не звертаючи уваги на багаті одиниці, велику частину капіталу всетаки доставляє широкий загал. Це широкий загал купує уділи чи бонди ріжних підприємств, широкий загал складає гроші до банків, щоб вони там були певні і щоб принесли йому відсотки. Банки, з черги, вкладають ті гроші в такі підприємства, що є певні і що принесуть зиски. Банки не можуть наражати тих грошей і, бе. вигляду на зиски, вкладати їх у сумнівні підприємства.

РОЗБІЖНОСТІ.

У згаданій статті далі говориться: „Більшість з 11 міліонів безробітних не мають праці тому, що економічна система увійшла в стадію хронічного безробіття, з тої причини, що приватний капітал не дає людям нагод праці".

Це правда. Але приватний капітал скаржиться, що уряд, у формі податків, забирає йому всі зиски і з черги заставляє людей стягати його з обігу і праці. „Ми хочемо вкладати гроші в якісь певні і поплатні підприємства, тільки дайте нам нагоду", кричать приватні банки. „Ми хочемо виробляти продукти і затруднювати людей, тільки дайте нам ринки збуту", кричать фабриканти. Уряд на це: „Затруднюйте наперед безробітних, а ступнево податки будуть малїти, бо кошти боротьби з безробіттям будуть менші".

І так воно крутиться вже девять років. Ніхто добре не знає, де початок причин, а де наслідки. А передівсім: до чого воно дійде?

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ШІКАГО, ІЛЛ. Збори від. 301, Тов. Дм. Вітовського відбудуться в неділю, 7. квітня, в парохіяльній галі, 1944 В. Ірі ул., зараз по Службі Божій, 12:30 сполудня. Проситься всіх членів прийти на сі збори, бо є дуже важні справи до рішення. Якщо котрий член не буде на цих зборах, то буде його вина, якщось рішиться без нього, а пізніше буде казати, що він нічого не знає і таке ін. Отже обовязком кожного члена є бути в цих зборах, бо справа є важна, не особиста, але справа народня. Тому кожний член і український патріот повинен сказати своє слово. Ті члени, що довгують по кілька місяців, хай вирівнають свої вкладки, бо будуть суспендовані. Секретар не годен кожного місяця писати картки і просити, щоби ви заплатили. Ще раз пригадується, що вкладки збирається в гали, а в хаті тільки ті члени можуть платити, що працюють в неділю. — І. Медзяк, предс.; К. Ґавлічинський, кас.; М. Чорний, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Мітінг Бр. св. Василія, від. 168, відбудеться в неділю, 7. квітня, в годині 2:30 пополудня, в гали Українського Народного Дому, 760 Стейт Стріт. Мітінг проголошується скорше з тої причини, що статутова комісія буде дальше переглядати братський статут. Отож проситься всіх членів прийти на час. Пригадується довгуючим членам, щоб по зможности платили вкладки, бо тепер будеться поступати за ухвалою статута. — Г. Дячишин, предс.; Г. Бабин, кас.; П. Маник, секр.

СПЕЦІЯЛЬНІ БЛЯНКЕТИ ПЕРЕПИСУ В СПРАВІ ДОХОДІВ

Хто не хоче дати усної відповіди підчас перепису населення на запит про свої доходи з праці за рік 1939, той може це оминути, коли виповнить спеціяльно до того зладжений блянкет, котрий може дістати від списувача населення цього року. Кожний списувач буде мати ті блянкети з собою на руках. Одначе сяк чи так, на питання про доходи з праці треба конче відповісти.

Проголошуючи оці спеціяльні постанови відносно питання про доходи з праці, заряд Переписного Бюра подає такі вияснення:

„Коли не бажаєте сказати списувачеві населення про свої доходи праці, то зажадайте від нього спеціяльного блянкету і коверту. На тому блянкеті є надруковані два питання про доходи з праці і рубрика на вашу відповідь. Виповнений блянкет запечатайте в коверту і передайте до рук списувача, котрий вами заклеєного листа вишле до Вашингтону".

„Всі робітники, що працюють коло перепису населення, є заприсяжені, що всі дані їм інформації будуть держані в тайні. Тому нема потреби здержуватись від давання їм усних інформацій. Одначе дається нагоду до вибору, а саме висилаючи рапорт про доходи почтою, тим, котрі думають, що повинні бути спеціяльно забезпечені".

„Не треба забувати, що вживання особених формулярів, означає теж додаткові видатки, які має понести уряд, одначе є надія, що таки більшість населення подасть інформації про свої доходи праці прямо списувачеві, крім інших даних, як вимагає закон".

„Якби списувач переступив присягу про додержання тайни, тоді його можна покарати арештом на час двох років, або гривною на суму $1,000, але за останніх 150 літ, від коли переводиться списи населення, не було такого випадку, щоби була потреба когось карати. Довірочні інформації, дані списувачам населення, переховується під постійним і старанним наглядом".

Про вживок інформацій відносно доходів з праці поодиноких людей Переписне Бюро дає такі вияснення:

„Уряд не інтересується тим, скільки поодинока людина заробляє. Це урядові не потрібно знати. Однак уряд цікавий знати про загальне число робітників у певних округах чи місцевостях і про висоту їх заробітків. Наприклад, урядові йде про те, щоб міг поінформувати підприємців, яке число людей, скажім, у Мілвокі, чи якім іншім місті, заробляє від $2,000 до $3,000 річно. Це моглоб допомогти будівельній індустрії зробити докладне обчислення відносно скількости людей з відповідною купчою силою по можности піднести будівельну працю.

„Інша важна причина, задля якої поставлено питання про доходи робітників, є та, щоб довідатись про число людей, яке не має сталої та постійної праці і потребує допомоги. Це можна тільки взнати, коли будуть зібрані відповідні дані".

Добрий актор.

— Я вчора так добре грав, що коли в останній дії я вмирав, то один з видців на салі зімлів.

— Страшне. Певно якась жінка...

— Ні, Собенко, котрому я винен 50 долярів.

ФАРМА НА ФРОНТІ.

Стіна дому на французькій фармі на західньому фронті, поцілена кулею важкої німецької артилерії. Французький офіцир оглядає шкоду. Селян евакуовано.

ПАПЕРОВІ КОЦИ

Одна фабрика в Дітройті почала виробляти паперові коци до накривання. Вони теплі й дешеві, але не тривкі. Вони найліпше надаються до накривання, коли положити коц між два простирала. Бож хоч паперовий коц теплий і не пропускає крізь себе холоду, то легко брудиться. Такі коци найліпше надаються там, де потрібно на короткий час багато теплих накривал.

— Ніщо мене так не злостить, як те, коли бачу, що три курці закурюють від одного сірника.

— Хіба ви так вірите в забобони?

— Ні, не те. Але я — власник фабрики сірників.

Мама: — Я знов бачила тебе з мужчиною на вулиці! Чи це ніколи не скінчиться?

Доня: — Моя мамуню, що я тому винна, що за мною хлопці бігають?

Мама: — Брехня! А чому за мною не бігають?

„Трагедія Карпатської України“

НОВІ ДОКУМЕНТИ ДО ІСТОРІЇ НОВІТНІХ ЗМАГАНЬ УКРАЇНЦІВ ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ.

Українська нація, як той мітичний птах фенікс: раз вона упадає, то знову зривається до лету, до дальшої боротьби за свої національні, людські права. За кожним її полетом, коли тимчасом її змагання нівечить ворожа сила, вона дописує на сторінки хвали свої чисті як кришталь, несплямлені та повні геройчности чини.

Карпатська Україна! Скільки милих і радісних спогадів викликують ці два чарівні слова! А який безмежний біль стискає серце, коли перекартковуємо **книгу бигія** українського народу й спинимося на хроніці під датою: 15 березня 1939!

—о—

Отакі то враження, такі міркування огортають того, що йде оглядати фільму, випродуковану українським фільмовим підприємством „Кобзар“, яке стоїть під головством Василя Авраменка, відомого українського фільмового підприємця.

„Трагедія Карпатської України“ — це назва нової фільми, яку тепер висвітлюють у Ню Йорку, а небаром будуть показувати по всіх інших українських центрах Злучених Держав Америки й Канади.

Ця фільма, це низка зібраних образів, картин та сцен, які, льогічно повязані, творять добру цілість. Нема тут укладаних сценаріїв, але це прямо „травельог“ з великою скількістю оригінальних знять.

Ті, що робили фільму, подбали, щоби публиці, головно чужинцям, дати докладний образ, щоб вони зрозуміли, що Карпатська Україна — це не якийсь там відірваний „абзац“, а частина великої цілости. Тому, на вступі, добре й вірно зроблена етнографічна картина українських земель (всі чотири заборовані) відразу впроваджує глядача в свідомість, що тут не йде про оцю Срібну Землю, „Карпаторосію“, чи „ческий край“, але про Україну. Є низка українських історичних постатей, як Володимир Великий, князь Корятович, Богдан Хмельницький, і т. д., аж до Августина Волошина. Українські міста, як Київ, Львів і т. д., визначні історичні події (вїзд Хмельницького до Києва, розмова Петра Великого з гетьманом Павлом Полуботком) і т. і. — все це тільки доповнює, так би мовити, льогічний вступ до того, що ділялося в Карпатській Україні.

Всі інші образи, знані нам з осінньої кризи 1938 р., впроваджують відразу в цей політичний фермент, у якому знаходився цілий український нарід у тому часі.

Кульмінаційною точкою фільми — це автентичне засідання Першого Сойму Карпатської України, що відбулося в тому історичному дні, 15-го березня 1939 року. Фільму знимав п. К. Лисюк, і можна сміло сказати, зробив неоцінену прислугу нашій історії, бо зумів схопити на тасьму моменти, які матимуть величезне виховне значіння для нового покоління. Промови прем'єра Волошина, заприсяження всіх послів, читання конституційного закону про назву краю: Карпатська Україна!, приняття всеукраїнської державної емблеми, Володимирового Тризуба та всеукраїнського національного гимну, „Ще не вмерла Україна“. Докладно сфільмований є вибір Першого Президента, інавгураційна його промова та спеціяльна промова посла Бращайка.

Все це триває досить довгий час. Зняті також телефонічні розмови Прем'єра Волошина з мін. Ревасм з Берліну та ген. Прхалею на передодні мадярської інвазії.

Окрему сторінку тієї фільми має новітня армія українського народу — націоналістична „Карпатська Січ“. У фільмі зняті кілька сотень „Карпатської Січи“ — оцеї патріотичної молоді не тільки із Срібної Землі, але також із земель цілої соборної України.

Наглядно з фільми бачимо, як скоро почала рости українська збройна сила; без узброєння, без відповідного вишколу, з цілими горами перешкод — „Карпатська Січ“ зуміла зрости у велику, справжню бойову одиницю.

А що це булоб, колиб вона мала не кілька сот, а кілька тисяч? І узброєння, вишкіл і т. п.? Такі то рефлєксії насуваються вам на думку.

Яка шкода, що нема знятих двох командантів „Карпатської Січи“, бл. п. полк. Михайла Колодзінського та бл. п. Зенона Косака, що обидва були розстріляні мадярськими наїзниками, і навіть ніхто не знає, де їх могили.

Фільма показує в дальшому оцю гарячкову роботу, з якою забирались українці до будови власного життя. Не їх вина, що їх край, ця мала колиска великого українського руху, цей Піємонт, давно був проданий „можновладцями“.

І хоч фільма кінчиться кривавим епільоґом, бо наїздом мадяр та смертю багатьох героїв, проте „Трагедія Карпатської України“ є далеко чимсь більшим, як самою трагедією.

Вона є добрим виховним та пропагандним середником. Хай бачать ті, що так кричали, що в Карпатській Україні були „німецькі агенти“, хай знають, який це злочинний блуд поширювати такі провокаційні відомости.

У фільмі є теж деякі недотягнення. Вважаємо, що колиб їх усунули, напевно фільма на цьому не потерпить, а навпаки, зискає.

До таких належать: деякі непотрібні картини, як прим. бомбардування, палення і т. п. продовжують і затемнюють хід подій, зрештою, хтось може леко закинути, що це запозичені образи.

Продуценти хотіли конечно подати до фільми деякі сцени з американсько-українського життя, головно у звязку з подіями в Карпатській Україні. Попа одним образом, де американські українці слухають через радіо новин про повстання Карпатської України, решта незручно зроблена і викликує вражіння перебільшення. Шкода, що нема прим. знимок могутньої маніфестації, що відбулася 19 листопаду 1938 р. з Менгатен Сентер у Ню Йорку в якій взяло 20,000 людей участь. Шкода, що при сцені, де видно о. Волошина і Рібентропа при віденськім рішенні, нема згадки за протест, зложений у Відні в імені американських українців проти цього рішення, що краяло українську землю. Далі добре булоб згадати за ті тисячі, що вислано з Америки на будову Дому ім. Юрія Вашингтона в Хусті.

У фільмі, де сфотографовано ріжну українську пресу, бракує одинокого українського щоденника, що грав велику ролю в несенні помочи Карпатській Україні.

В англійськім надписі, в самому заголовку, треба поправити першу букву Карпатської України (не „К“, але „C“), також у „трагедії“ є вжите латинське „р“, замість українського. Бракує підзаголовків в англійському тексті, під час промови у соймі.

В цілому, „Трагедія Карпатської України“ має дуже багато цінного матеріялу, який варт кожному побачити.

В. Д—к.

НЮЙОРСЬКА АКАДЕМІЯ НАДАЄ НАГОРОДУ ЗА НАЙКРАЩУ КОМІЧНУ ГРУ ГЕРТРУДІ ЛОРЕНС.

З ТЕАТРУ Й МУЗИКИ.

Хоча вона вже діставала кілька разів ріжні нагороди, а між іншим навіть нагороду „найкраще зодітій акторці американського театру“, Гертруда Лоренс найбільше гордиться останнім відзначенням, а то золотою медалею, що її надала їй Нюйорська Академія за „найкращу гру в комедії в цілому році“, як зірці в „Skylark“ комедії Самсона Рафаелсона, що її виставив Джан Голден, а що йде вже семий місяць у театрі Мороска, в Ню Йорку.

Жінка Теодора Рузвелта молодшого, членкиня Академії доручила це відзначення перед повним гостей театром на пополудневому представленні „Скайларка“ в приявності таких визначних осіб, як Остин Строн і Едвард Чайлдс Карпентер, драматургів, майора Едварда Бовза й А. О. Бравна, що давніше був президентом акторської організації „Лемз“.

Щиро зворушена цим рідким відзначенням, акторка мала сльози в очах, коли вона виступила на перед сцени, щоби сказати пані Рузвельтовій і гостям: „Я ще відай не була ніколи такою щасливою в моєму цілому житті“.

Пані Лоренс, що почала в Америці свою кар'єру в товаристві Беатричи Лилі й Джека Бюкенена в „Чарлот Ревю“ в 1924 році, добивалася становища зірки постепенно. Вона ділилася почестями з Новелом Ковардом в „Прайвет Лайвз“ і „Тунайт ет ейттерті“, а справжнього доспіху добилася два сезони тому під кермою Джана Голдена в „Сузен енд Год“, котрого автором була Рейчел Кротерс.

Не дивлячися на те, що її забирає багато часу вибаглива роля в „Скайларк“, акторка все таки належить до найбільше невпинних робітниць для ріжних гуманітарних цілей. Не лише американські гуманітарні цілі забирають багато часу, але й такі справи як Фінляндії й алієнтів. Вона належить до співробітниць з Рейчел Кротерс, Американського Театрального Крила, французького й брітійського допомогових фондів, що стали справжнім вишивальним товариством сценічних зірок у головній канцелярії в Радіо Сити.

ЗА НАЙКРАЩЕ ПРЕДСТАВЛЕННЯ В РОЦІ.
Жінка Теодора Рузвелта Мол. надає акторці Гертруді Лоренс золоту медалю Нюйорської Академії за її гру в „Скайларк“, що її виставляє Джан Голден в театрі Мороска в Ню Йорку.

Пес знає.

Якийсь хлопчина плаче на вулиці.
— Чого ти, дитино?
— Мій пес утік додому!
— А деж ти мешкаєш?
— Я не знаю. Мій пес знав

ТАРЗАН І ВОГНІ ТОРУ (130)

Скидаючи Мунга на землю і розсуваючи в поспіху інших слонів, Чорний Малок подався на заклик Тарзана до нього. Інші слони, заворушені риком і діланням Малока, собі поскидали їздців і подались у тім напрямку, в якім побіг Малок. Серед їздців і юрби, що стояла недалеко, настав крик і зойки.

Розюшені слони тепер не звертали на людей уваги, а без пощади наступали на них ногами, роздавлювали їх, або в бігу хапали трубами і відкидали на бік. Повстало чисте пекло. Слони бігли просто до привязаних вязнів: Тарзана Перія і Калюка. „Ті слони нас певно роздавлять на мак“, завважив Калюк.

„Дуже можливо“, відповів Тарзан. Коли я кликав Малока на поміч, я не брав під увагу сполоху інших слонів. Тепер майже неможливо спинити їх, чи взяти під контролю“. „Якби ми могли увільнитись від тих шнурів і ланцюхів, то можливо нам вдалосяб ще втекти десь на бік“, завважив Пері.

Д-р Вонг, що стояв недалеко вязнів, тепер видобув з піхви довгого ножа і почав бігти до Перія. „Ти, нікчемнику, ти хочеш убивати людей саме тепер, коли вони звязані, і так їм смерть грозить?“ Китаєць лише на хвилину зупинився й ірончно усміхнувся: „Вбивати тепер людину, що звязана шнурами?“